ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора,
професора кафедри підприємництва та екологічної експертизи товарів
Національного університету «Львівська політехніка»
Князя Святослава Володимировича
на дисертаційну роботу **Дулєпова Сергія Сергійовича**
на тему **«Формування та моделювання процесів розвитку бізнес-структур в умовах мінливого середовища»,** подану до захисту на здобуття ступеня
доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 051 Економіка

1. Актуальність обраної теми та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Посилення конкурентної боротьби, поширення нових форм і моделей ведення бізнесу, цифровізація та глобалізація економічних процесів, зростання невизначеності й динамічності зовнішнього середовища зумовлюють необхідність постійного перегляду підходів до управління розвитком бізнес-структур, удосконалення механізмів їх адаптації та пошуку нових можливостей забезпечення довгострокового зростання. Зазначені тенденції зумовлюють необхідність перегляду наявних підходів до управління розвитком бізнес-структур, пошуку нових інструментів забезпечення їх адаптивності, стійкості та конкурентоспроможності. Слід зазначити, що проблеми формування процесів розвитку бізнес-структур уже знайшли відображення в наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених. Водночас, не применшуючи значущості наявних наукових здобутків, питання формування та моделювання процесів розвитку бізнес-структур з урахуванням мінливості зовнішнього середовища, динамічності внутрішніх трансформацій та альтернативності можливих траєкторій розвитку залишаються недостатньо дослідженими й потребують подальшого теоретико-методологічного обґрунтування.

Для української економіки актуальність зазначеної проблематики посилюється наслідками повномасштабної війни, масштабними структурними диспропорціями, руйнуванням виробничої та логістичної інфраструктури, обмеженістю фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, трансформацією ринків збуту та необхідністю відновлення економічної активності. У таких умовах розвиток бізнес-структур набуває особливого значення не лише як передумова забезпечення їхньої економічної стійкості та конкурентоспроможності, а й як важливий чинник відновлення національної економіки. Це актуалізує необхідність розвитку теоретико-методологічних засад і вдосконалення науково-методичних підходів до формування та моделювання процесів розвитку бізнес-структур з урахуванням мінливості середовища їх функціонування, що дозволить визначати закономірності та чинники розвитку, прогнозувати можливі траєкторії його реалізації й обґрунтовувати управлінські рішення, спрямовані на забезпечення адаптивності, стійкості та довгострокового розвитку бізнес-структур.

Складність процесів розвитку бізнес-структур визначається багатофакторністю, нелінійністю та взаємозалежністю економічних,

організаційних, технологічних і управлінських змін. При цьому традиційні підходи до розвитку бізнес-структур, що ґрунтуються переважно на екстраполяції сформованих тенденцій і використанні статичних моделей, не завжди дозволяють належним чином ураховувати невизначеність середовища, можливість виникнення кризових ситуацій та альтернативність траєкторій розвитку. Це зумовлює потребу в поглибленні теоретико-методологічних засад дослідження процесів розвитку бізнес-структур, уточненні їх сутнісних характеристик, закономірностей формування та механізмів реалізації з урахуванням взаємодії внутрішніх можливостей і зовнішніх чинників.

Відтак, існує об'єктивна потреба у поглибленні теоретико-методичних засад та розробці комплексного науково-методичного інструментарію і механізмів формування та моделювання процесів розвитку бізнес-структур в умовах мінливого середовища. Розв'язання даного наукового завдання потребує активізації та поглиблення досліджень у цій сфері, що й обумовило актуальність теми дисертаційної роботи Дулєпова С.С.

Актуальність дослідження підтверджується також його зв'язком з тематичною спрямованістю наукових розробок відповідно до планів науково-дослідних робіт факультету економіки Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара: «Моделювання соціально-економічних процесів та систем у контексті сталого розвитку» (номер державної реєстрації 0122U001402, 2022–2024 рр.), у межах якої автором формалізовано концептуальний підхід до мінімізації організаційно-економічного індукованого ризику та раціоналізації ресурсного забезпечення розвитку мережевих суб'єктів господарювання; «Моделювання соціально-економічних процесів та систем у контексті забезпечення економічної безпеки» (номер державної реєстрації 0125U002083, 2025–2027 рр.), у межах якої автором розроблено теоретико-кібернетичний підхід і запропоновано економіко-математичний інструментарій моделювання нелінійної дискретної динаміки для оцінювання стійкості, прогнозування трансформаційних процесів та визначення можливих траєкторій розвитку бізнес-структур в умовах мінливого середовища.

Участь у виконанні науково-дослідних робіт дала змогу дисертанту отримати практично значущі результати та здійснити апробацію й перевірку обґрунтованості власних наукових розробок.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність та новизна.

Обґрунтованість та достовірність викладених у дисертації наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечується тим, що вони базуються на методологічних і методичних розробках вітчизняної та зарубіжної економічної науки З проблем управління розвитком, стійкістю та коеволюцією бізнес-структур в умовах високої ентропії середовища.

Дисертаційну роботу побудовано логічно, висновки та рекомендації представлено послідовно. Наукові положення, основні результати і висновки дисертації мають достатній ступінь достовірності. Теоретико-методологічною основою вирішення завдань дисертаційної роботи та забезпечення достовірності її наукових результатів є також сукупність загальнонаукових і спеціальних методів

дослідження, зокрема: історико-логічний та генетичний методи; бібліометричний аналіз; методи системного аналізу, абстрагування, ідеалізації, аналізу та синтезу; принципи та закони економічної кібернетики; апарат нелінійної дискретної динаміки та теорія різницевих рівнянь; методи кібернетичного моделювання, блок-схем та алгоритмізації; аналіз і синтез; методи теорії інформації та ентропійного аналізу; компаративний аналіз; функціональний аналіз та методи ендогенізації структурних параметрів; економетричне моделювання; графоаналітичний та табличний методи.

Автор продемонстрував належний рівень володіння сучасними методами та інструментами наукового дослідження, комплексне застосування яких забезпечило обґрунтованість сформульованих висновків і розроблених науково-практичних рекомендацій.

Представлена дисертаційна робота вирізняється комплексним характером дослідження, що охоплює теоретико-методологічні, організаційно-економічні та прикладні аспекти формування й моделювання процесів розвитку бізнес-структур в умовах мінливого середовища. Чітко визначена мета, логічна послідовність і взаємозв'язок поставлених завдань забезпечили отримання вагомих наукових і практичних результатів. Запропоновані автором підходи до дослідження закономірностей розвитку бізнес-структур, моделювання його процесів та обґрунтування можливих траєкторій розвитку характеризуються системністю, науковою обґрунтованістю та практичною спрямованістю. Послідовне вирішення поставлених завдань дозволило досягти мети дисертаційного дослідження та сформувати науково-методичні положення і практичні рекомендації щодо управління розвитком бізнес-структур з урахуванням динамічності та невизначеності середовища їх функціонування.

В роботі автором відповідно до встановленої мети дослідження було сформульовано широке коло наукових і практичних завдань, вирішення яких дозволило отримати результати, які свідчать про наукову новизну, практичне значення та наявність предмету прилюдного захисту. Аналіз дисертації, розроблених і представлених наукових положень та рекомендацій дозволяє зробити висновок про відповідність ступеня їх обґрунтованості встановленим вимогам.

Об'єкт, предмет і мета дисертаційної роботи є логічно взаємопов'язаними, узгоджуються з поставленими завданнями та відображають спрямованість дослідження на розв'язання наукової проблеми формування й моделювання процесів розвитку бізнес-структур в умовах мінливого середовища.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розвитку теоретико-методологічних положень, удосконаленні науково-методичних підходів і розробленні практичних рекомендацій щодо формування, моделювання та управління процесами розвитку бізнес-структур з урахуванням динамічності й невизначеності середовища їх функціонування. Дисертаційна робота характеризується цілісністю, логічною послідовністю викладення матеріалу, самостійністю та оригінальністю авторських розробок. Отримані наукові результати й сформульовані висновки мають належний рівень обґрунтованості, характеризуються елементами наукової новизни та становлять теоретичний і

практичний інтерес для подальшого розвитку наукових засад управління бізнес-структурами.

Вагомим внеском дисертанта є розвиток понятійно-категоріального апарату теорії систем та економіки підприємництва в частині уточнення сутності й змістових характеристик бізнес-структур (стор. 61-62). На відміну від традиційних підходів, у яких бізнес-структури розглядаються переважно як статичні організаційно-правові утворення або майнові комплекси, автором запропоновано їх трактування як динамічних, багаторівневих соціально-економічних систем, здатних до самоорганізації, адаптації та структурних трансформацій. Особливістю авторського підходу є врахування взаємодії когнітивного наноріння з внутрішніми та зовнішніми контурами бізнес-структури, що забезпечує цілісне розуміння процесів перетворення ресурсів і знань на ринкову цінність в умовах високої невизначеності середовища. Це дозволило розширити теоретико-методологічні засади дослідження розвитку бізнес-структур та обґрунтувати його циклічний характер через послідовність взаємопов'язаних процесів «когнітивне розпізнавання - структурна адаптація - системна стабілізація» (стор. 70).

Позитивною характеристикою дослідження є удосконалений автором алгоритм управління розвитком бізнес-структур в умовах мінливого середовища, який передбачає інтеграцію інструментів експрес-діагностики та предиктивного моніторингу в єдину систему інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських рішень та на відміну від традиційних підходів, орієнтованих переважно на послідовне стратегічне планування та реагування на наслідки кризових явищ, запропонований алгоритм ґрунтується на принципах безперервного зворотного зв'язку та негентропійного збалансування. Його застосування створює передумови для переходу від дискретно-сценарного до безперервно-адаптивного управління, забезпечуючи своєчасне виявлення «слабких сигналів» структурних змін і формування випереджальних управлінських впливів (стор. 107-108). Важливою перевагою запропонованого алгоритму є можливість скорочення часового інтервалу між виявленням ознак дестабілізації бізнес-структури та прийняттям відповідних управлінських рішень, а також автоматизації процесів оцінювання організаційного гомеостазу й цифрової зрілості.

Заслуговує на увагу запропонований автором підхід до розвитку теоретико-методичних засад превентивного управління бізнес-структурами, що ґрунтується на використанні положень економічної кібернетики, зокрема закону необхідної різноманітності В. Ешбі, інформаційної ентропії К. Шеннона та концепції життєздатних систем С. Біра (стор. 109-111). Особливістю цього підходу є переорієнтація управлінських впливів із реагування на наслідки кризових явищ на завчасне виявлення та нейтралізацію чинників дестабілізації через регулювання інформаційно-ентропійних процесів. Це створює методичні передумови для кількісного оцінювання рівня невизначеності, прогнозування потенційних загроз і формування превентивних управлінських рішень. Практична значущість запропонованого підходу полягає в розширенні можливостей забезпечення стійкості та адаптивності бізнес-структур до зовнішніх збурень, зокрема макроекономічних шоків, а також у формуванні наукового підґрунтя для переходу

від реактивного антикризового управління до випереджального забезпечення їхнього розвитку в умовах мінливого середовища (стор. 102-113).

З аналітичної точки зору значний інтерес становлять розроблені автором методичні підходи до дослідження нелінійної динаміки взаємодії груп бізнес-структур. На відміну від традиційних статичних моделей та підходів, орієнтованих на дослідження ізольованого розвитку окремих суб'єктів господарювання, запропонований комплекс ітераційних відображень передбачає динамічне визначення параметрів конкуренції та партнерства з урахуванням інформаційно-ентропійних характеристик середовища (стор. 155, 157-159). Це дозволяє досліджувати взаємозалежність процесів розвитку бізнес-структур, моделювати їхні спільні довгострокові траєкторії та прогнозувати можливі зміни характеру взаємодії в умовах ринкової турбулентності. Важливою перевагою запропонованого підходу є можливість виявлення та кількісного оцінювання ефектів резонансу, синергії й взаємного пригнічення, що виникають у процесі функціонування взаємопов'язаних бізнес-структур. Отримані результати розширюють аналітичні можливості дослідження розвитку мережевих і віртуальних бізнес-утворень та створюють підґрунтя для обґрунтування управлінських рішень з урахуванням складності й мінливості конкурентного середовища.

У дисертаційній роботі автором удосконалено модельний базис і науково-методичний інструментарій інтегрального оцінювання потенціалу розвитку бізнес-структур з урахуванням рівнів ентропії внутрішнього та зовнішнього середовища (стор. 177). На відміну від традиційних підходів, що ґрунтуються переважно на експертному визначенні пріоритетності напрямів розвитку або лінійному аналізі фінансово-економічних показників, запропонований інструментарій передбачає поєднання модифікованого мінімаксного масштабування з алгоритмом розрахунку інформаційної ентропії К. Шеннона. Це забезпечує комплексне оцінювання потенціалу розвитку бізнес-структур за інтегрованими складовими, що характеризують екосистемну комплементарність і цифровізацію (EC), циркулярну стійкість та екомодернізацію (CR), фінансово-операційний гомеостаз (FH). Важливою перевагою авторського підходу є врахування впливу ентропійних змін на управлінські можливості бізнес-структур, зокрема звуження контуру управління в умовах кризових явищ. Практична значущість отриманих результатів полягає у створенні методичного підґрунтя для розроблення систем предиктивного моніторингу, експрес-діагностики потенціалу розвитку та своєчасного виявлення внутрішніх резервів забезпечення стійкості й адаптивності бізнес-структур в умовах мінливого середовища.

Також в дисертаційній роботі автором удосконалено процедурний інструментарій прийняття управлінських рішень у бізнес-структурах на основі розроблення цілісного економіко-кібернетичного алгоритму, що інтегрує когнітивний моніторинг, нелінійне імітаційне моделювання стійкості та ентропійну оптимізацію в єдиний замкнений управлінський контур. На відміну від традиційних підходів, які передбачають дискретне виконання управлінських процедур або обмежуються описовим аналізом стану бізнес-структур, запропонований алгоритм забезпечує безперервність діагностики, прогнозування

та коригування управлінських впливів. Його перевагою є можливість своєчасного виявлення дестабілізаційних чинників, оперативної реконфігурації внутрішніх процесів і скорочення часових затримок реагування на зміни ринкового середовища. Практична апробація запропонованого інструментарію (п. 3.2) дозволила обґрунтувати технологію предиктивного управління, яка забезпечує інтеграцію результатів економіко-математичного моделювання в процеси поточного моніторингу та прийняття управлінських рішень, спрямованих на підтримання стійкості, адаптивності й забезпечення розвитку бізнес-структур в умовах мінливого середовища.

У дисертації набув подальшого розвитку теоретико-методичний підхід до історико-генетичного структурування еволюції наукових концепцій середовища функціонування бізнес-структур (стор. 58-61). На основі систематизації та узагальнення наявних теоретичних положень автором уточнено сутність поняття «середовище бізнес-структури», яке запропоновано розглядати як складну, динамічну, багаторівневу систему зовнішніх і внутрішніх умов, інституційних обмежень та інформаційно-ресурсних потоків, що перебувають у постійній взаємодії. Особливістю авторського підходу є застосування системно-кібернетичного бачення середовища як адаптивного простору формування та реалізації потенціалу бізнес-структури, у межах якого взаємодія різнорівневих чинників визначає характер і траєкторії трансформації її бізнес-моделі. Наукова цінність отриманих результатів полягає у виокремленні та характеристиці основних етапів еволюції уявлень про середовище бізнес-структур - від закритих механістичних моделей до відкритих мережевих, віртуальних та цифрових екосистем. Це дозволяє поглибити теоретичне розуміння закономірностей розвитку бізнес-структур і розширити методологічні засади дослідження їхньої адаптації та стійкості в умовах мінливого середовища.

Автором зроблено певний внесок у розвиток теоретико-методичних засад структурного моделювання середовища бізнес-структур шляхом удосконалення підходу до декомпозиції його рівнів (стор. 55-57). На відміну від традиційних моделей, що передбачають виокремлення макро-, мезо- та мікрорівнів, запропонована автором структура доповнена когнітивним нанорівнем, який відображає особливості формування та прийняття управлінських рішень з урахуванням обмеженої раціональності й індивідуального сприйняття інформаційних сигналів. Такий підхід дозволяє поглибити розуміння механізмів взаємодії бізнес-структури із зовнішнім і внутрішнім середовищем, виявляти потенційні викривлення інформаційних потоків у системі управління та визначати особливості їх трансформації на різних рівнях. Практична цінність запропонованого підходу полягає у створенні передумов для своєчасної ідентифікації інформаційних дисбалансів, підвищення обґрунтованості управлінських рішень та посилення адаптивності бізнес-структур до дестабілізаційних впливів мінливого середовища.

У дослідженні дістав подальшого розвитку економіко-математичний інструментарій аналізу часових траєкторій еволюції складних соціально-економічних систем, зокрема бізнес-структур, в умовах мінливого середовища (стор. 114-136). На відміну від традиційних підходів, що ґрунтуються на лінійному

прогнозуванні та екстраполяції тенденцій, автором запропоновано використання апарату теорії нелінійних різницевих рівнянь у поєднанні з концепцією накопичення екзогенної ентропії (стор. 126). Це дозволяє враховувати нелінійний характер розвитку бізнес-структур, виявляти закономірності зміни їхніх динамічних станів та визначати біфуркаційні пороги, наближення до яких супроводжується зростанням ризику втрати стійкості й керованості системи. Наукова значущість отриманих результатів полягає у формуванні математичного підґрунтя для аналітичного визначення критичних точок розвитку бізнес-структур та їх економічної інтерпретації. Практичне використання запропонованого інструментарію створює можливості для своєчасного виявлення потенційних дестабілізаційних змін, прогнозування альтернативних траєкторій розвитку та обґрунтування превентивних управлінських рішень.

У дисертаційній роботі заслуговують на позитивну оцінку розроблені автором науково-методичні положення щодо обґрунтування стратегічних пріоритетів, сценарних умов і практичних механізмів розвитку бізнес-структур, спрямованих на забезпечення їхньої стратегічної життєздатності в умовах мінливого середовища (стор. 221-225). У своїй сукупності окреслені напрями формують математично обґрунтований механізм. Запропоновані рішення забезпечують логічний перехід від поточного вимірювання ентропійних показників до розробки, обґрунтування та практичної реалізації аргументованих управлінських і фінансових рішень, що є вагомим підґрунтям для гарантування довгострокової стійкості й конкурентоспроможності бізнес-структур у сучасному турбулентному середовищі.

Аналіз одержаних наукових результатів дає підстави стверджувати, що вони відповідають меті та поставленим завданням дисертаційного дослідження, забезпечують розвиток теоретико-методологічних положень і вдосконалення науково-методичних підходів до формування та моделювання процесів розвитку бізнес-структур в умовах мінливого середовища. Сукупність отриманих результатів характеризується науковою обґрунтованістю, логічною взаємопов’язаністю та практичною значущістю, що свідчить про цілісність і завершеність дисертаційної роботи.

3. Практичне значення та теоретична цінність наукових результатів

Теоретична цінність дисертаційної роботи Дулєпова С.С. полягає у поглибленні теоретико-методичних засад управління розвитком, стійкістю та коеволюцією бізнес-структур в умовах високої ентропії зовнішнього середовища. Одержані наукові результати розширюють наявні підходи до дослідження закономірностей функціонування бізнес-структур в умовах невизначеності, оцінювання впливу дестабілізувальних факторів та моделювання можливих траєкторій їх розвитку. Наукову цінність становить удосконалення методичного інструментарію, що дозволяє враховувати нелінійний характер змін середовища, взаємозалежність процесів розвитку бізнес-структур та формувати підґрунтя для переходу від реактивного управління до прогнозування й випереджального реагування на потенційні ризики.

Практичне значення одержаних результатів визначається доведенням розроблених науково-методичних положень до рівня економіко-математичних

моделей, методик та прикладних алгоритмів, придатних для використання в управлінській діяльності підприємств. Запропонований інструментарій забезпечує можливість комплексного оцінювання стану бізнес-структур, визначення рівня їх стійкості, кількісного вимірювання ентропії зовнішнього середовища, ідентифікації ризиків та обґрунтування перспективних напрямів розвитку.

Прикладна цінність наукових розробок підтверджується їх використанням у діяльності низки підприємств, зокрема:

- ТОВ «Альфа-Фінанс» (довідка № 275-26/1 від 27.05.2026 р.);
- ПрАТ «Дніпропетровський агрегатний завод» (довідка № 19-08 від 12.08.2026 р.);
- ТОВ «СЕВЕН СІ АЙ» (довідка № 623 від 17.06.2026 р.);
- ТОВ ТД «БІОЛА» (довідка № 366/1 від 06.08.2026 р.);
- ПрАТ «ЕРЛАН» (довідка № 368 від 07.08.2026 р.).

Окремі результати дисертаційної роботи впроваджено в освітній процес факультету економіки Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара під час викладання дисциплін «Моделювання економіки» та «Імітаційний аналіз соціально-економічних систем та процесів» (довідка № 87-904-161 від 26.08.2026 р.).

Отже, теоретична цінність одержаних результатів полягає у розвитку наукових положень щодо управління процесами розвитку, забезпечення стійкості та коеволюції бізнес-структур, тоді як їх практична значущість підтверджується можливістю застосування запропонованого економіко-математичного інструментарію для прогнозування змін, оцінювання ризиків і підвищення обґрунтованості управлінських рішень в умовах мінливого середовища.

4. Повнота викладу в опублікованих працях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Основні наукові положення дисертаційної роботи Дулєпова С.С. охоплюють питання розвитку теоретико-методичних засад управління бізнес-структурами, удосконалення економіко-математичного інструментарію моделювання їх розвитку та обґрунтування механізмів забезпечення стійкості в умовах мінливого середовища. Наукові результати стосуються формування концептуальних положень превентивного управління на засадах економічної кібернетики, моделювання нелінійної динаміки та коеволюції бізнес-структур, визначення біфуркаційних порогів втрати стійкості, а також розроблення методичних підходів до інтегрального оцінювання потенціалу розвитку з урахуванням інформаційно-ентропійних характеристик середовища. Зазначені положення становлять взаємопов’язану сукупність наукових результатів, що мають теоретико-методичне та прикладне значення для розвитку економічної науки.

За результатами дослідження опубліковано 14 наукових праць, зокрема: 1 стаття у міжнародному виданні, що індексується у міжнародній наукометричній базі Scopus; 6 статей у наукових фахових виданнях України категорії Б; 2 праці, які додатково відображають результати дисертації (з них 1 – у колективній монографії та 1 – у науковому періодичному виданні); 5 праць апробаційного характеру – у збірниках матеріалів доповідей наукових конференцій.

За кількісними та змістовними характеристиками опубліковані наукові праці задовольняють установлені вимоги до здобувачів ступеня доктора філософії, достатньою мірою відображають ключові результати дисертаційної роботи та засвідчують їх належну апробацію в науковому середовищі.

5. Аналіз структури дисертації та повноти відображення результатів дослідження

Зміст дисертаційної роботи Дулєпова С.С. характеризується послідовним розкриттям теоретичних, методичних і прикладних аспектів формування та моделювання процесів розвитку бізнес-структур в умовах мінливого середовища. Побудова роботи відображає логіку переходу від теоретичного обґрунтування досліджуваної проблематики до розроблення економіко-математичного інструментарію та визначення можливостей його практичного застосування.

У першому розділі систематизовано теоретичні положення щодо функціонування та розвитку бізнес-структур, уточнено зміст основних економічних категорій, досліджено еволюцію концепцій підприємницького середовища та обґрунтовано його багаторівневу структуру з виокремленням когнітивного ядра прийняття управлінських рішень.

Другий розділ присвячено формуванню методичного інструментарію превентивного управління та економіко-математичному моделюванню розвитку бізнес-структур. Основну увагу приділено дослідженню нелінійної динаміки економічних систем, визначенню біфуркаційних порогів втрати стійкості та моделюванню коеволюційних процесів з урахуванням інформаційно-ентропійних характеристик середовища.

У третьому розділі розроблено методичні підходи до інтегрального оцінювання потенціалу розвитку бізнес-структур, удосконалено інструментарій предиктивного моніторингу, проведено емпіричну апробацію запропонованих моделей та обґрунтовано рекомендації щодо забезпечення стійкості й адаптації бізнес-структур до змін зовнішнього середовища.

Представлена структура забезпечує змістову узгодженість розділів, послідовність вирішення поставлених завдань та розкриття основних положень наукової новизни. Одержані результати мають відповідне теоретико-методичне обґрунтування та практичну спрямованість, а зміст роботи відповідає спеціальності 051 Економіка.

6. Дотримання цінностей та принципів академічної доброчесності

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Дулєпова Сергія Сергійовича на тему «Формування та моделювання процесів розвитку бізнес-структур в умовах мінливого середовища» та науковими публікаціями автора дозволяє зробити висновок про дотримання цінностей та принципів академічної доброчесності. Робота характеризується належною культурою наукового викладення, коректним використанням наукової термінології та послідовністю аргументації авторських положень. Залучені до аналізу теоретичні концепції, методичні підходи й результати інших учених супроводжуються відповідними бібліографічними посиланнями, що забезпечує можливість ідентифікації першоджерел та

розмежування авторських напрацювань із раніше опублікованими науковими результатами.

Самостійність роботи простежується у формуванні авторських підходів до моделювання процесів розвитку бізнес-структур, обґрунтуванні економіко-математичного інструментарію та розробленні рекомендацій щодо управління їх стійкістю в умовах мінливого середовища. Зміст і характер представлених результатів засвідчують наявність особистого наукового внеску здобувача у вирішення поставлених завдань.

За результатами аналізу дисертації та опублікованих праць автора порушень академічної доброчесності, зокрема академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів, не встановлено.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Відзначаючи належний рівень наукового обґрунтування та достовірності одержаних результатів, окремі положення дисертаційної роботи потребують додаткового уточнення та викликають певні зауваження дискусійного характеру:

1. Визначення середовища бізнес-структури (стор. 54-55) як «адаптивного простору» є методологічно актуальним, проте в тексті дослідження межа між внутрішнім адаптивним простором та зовнішнім інституційним оточенням дещо розмита внаслідок надмірного акцентування на безперервній інтерактивній взаємодії. Крім того, потребують чіткого концептуального уточнення сутнісні відмінності запровадженого авторського поняття від класичного академічного розуміння операційного та стратегічного середовища підприємства. До того ж з погляду системного аналізу, відсутність чіткої демаркації ускладнює локалізацію джерел ентропії, тому автору доцільно концептуально розмежувати ці категорії, чітко окресливши суб’єктно-об’єктні межі адаптивного простору та його переваги перед традиційними термінами.

2. Дискусійним аспектом запропонованого економіко-математичного інструментарію є методологічний зв’язок між теоретичним обґрунтуванням кроку часової дискретизації управління як критичного параметра системної стійкості та емпіричною базою апробації. Зокрема, у тексті роботи переконливо доведено (стор. 136), що в умовах «ентропійного преса» надмірний часовий лаг стає ендогенним джерелом хаотизації. Проте в практичній апробації на матеріалах підприємств за основу взято поквартальну звітність, що фактично фіксує лаг на рівні одного кварталу.

3. У дисертації представлено авторську методику оцінки внутрішньої ентропії, виражену через множину субіндексів, проте залишається дискусійним питання коректності включення до їх структури змістовно взаємозалежних індикаторів. Зокрема, у складі субіндексу циркулярної стійкості та еко-модернізації (стор. 190) повторно використаних, рециклюваних та відновлених ресурсів у загальному обсязі матеріальних витрат (x_7) і коефіцієнту ефективності управління відходами (x_8). З погляду економетричного моделювання, висока ступінь концептуального та статистичного перекриття цих метрик може створювати ефект мультиколінеарності, необгрунтовано змінювати значення циркулярної компоненти в інтегральному індексі та значення ентропії за Шенноном.

4. У дисертації емпірична верифікація запропонованих методів та економіко-математичного інструментарію зосереджена переважно на аналізі адаптаційних процесів виробничих підприємств (п.3.2), що суттєво обмежує можливості широкого екстраполювання отриманих висновків на суб'єкти господарювання інших масштабів (зокрема, малого та середнього бізнесу) та різноманітних галузевих секторів економіки. З позицій системного аналізу та теорії складних систем, специфікація внутрішньої ентропії, структура інформаційних потоків і параметри інформаційно-ентропійного балансу можуть якісно відрізнятися залежно від технологічної складності, тривалості виробничого циклу, капіталомісткості та ступеня ринкової конкуренції, тому у подальших наукових дослідженнях доцільно розширити емпіричну базу за рахунок підприємств різного рівня та галузевої приналежності задля емпіричної перевірки універсальності розробленого методологічного інструментарію.

5. На стор. 56 дисертації автором представлено 5-рівневу структури середовища розвитку бізнес-структур, яке складається з мега-, макро-, мезо-, мікро- та нано- рівнів. При цьому порівняно з наявними науковими підходами (стор. 44), де нанорівень зазвичай трактується суто як пасивний базис – персонал, власники чи менеджмент), автор просуває дослідження далі, наділяючи нанорівень функціями ідентифікації викривлень інформаційних потоків, формалізації первинного контуру абсорбції зовнішнього хаосу та диференціації інформаційних сигналів. Завдяки цьому досягається якісно новий рівень аналізу, що дозволяє виявити приховані джерела дисфункцій управлінських рішень безпосередньо на стадії когнітивного сприйняття інформації, проте у роботі варто було б чіткіше підкреслити цю методологічну трансформацію (перехід від суб'єктного трактування до функціонально-когнітивного).

Втім, висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи та її наукової значущості.

8. Загальний висновок по дисертації

Дисертаційна робота Дулєпова Сергія Сергійовича на тему «Формування та моделювання процесів розвитку бізнес-структур в умовах мінливого середовища» є завершеним самостійним науковим дослідженням, присвяченим актуальним питанням розвитку бізнес-структур в умовах динамічних змін зовнішнього середовища. Одержані результати характеризуються науковою новизною, мають теоретико-методичне та практичне значення для удосконалення підходів до моделювання процесів розвитку бізнес-структур.

Робота відзначається логічністю побудови, послідовністю викладення матеріалу та належним рівнем аргументації наукових положень. Обґрунтованість висновків і рекомендацій забезпечується використанням відповідного методичного інструментарію, опрацюванням інформаційно-аналітичних матеріалів та результатами проведених досліджень. Основні положення дисертації висвітлено в наукових публікаціях та апробовано на наукових і науково-практичних конференціях.

З огляду на актуальність досліджуваної проблематики, наукову новизну, обґрунтованість одержаних результатів та їх практичну значущість можна

ствердджувати, що дисертаційна робота Дулєпова Сергія Сергійовича на тему «Формування та моделювання процесів розвитку бізнес-структур в умовах мінливого середовища» за змістом і оформленням відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та припинення дії рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами), а її автор, Дулєпов Сергій Сергійович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Офіційний опонент,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри підприємництва
та екологічної експертизи товарів
Національного університету
«Львівська політехніка» Святослав КНЯЗЬ

Підпис офіційного опонента засвідчую:

Вчений секретар Юрій ЯТЧИШИН

Відсканировано за допомогою CamScanner